BOS–NIERMEYER

SCHOOLATLAS

DER GEHELE AARDE

HERZIEN DOOR P. EIBERGEN

ZES-EN-DERTIGSTE
VERBETERDE EN VERMEERDERDE DRUK

MET EEN ALFABETISCH REGISTER VAN NAMEN

*f 8,90**

1939

BIJ J. B. WOLTERS' UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ N. V. – GRONINGEN, BATAVIA

VOORBERICHT.

Nu ik deze druk alleen heb moeten bewerken, is het mij een behoefte te beginnen met de verklaring, dat ik zal trachten de atlas het karakter te laten behouden, dat hij onder mijn voorgangers P. R. Bos, J. F. NIERMEYER en B. A. KWAST heeft gekregen. Het is nu reeds bijna drie jaren geleden, dat de laatste is overleden. Het zou niet in zijn geest zijn, hier nu nog zijn grote verdiensten in velerlei richting uiteen te zetten. Slechts zij hier vermeld, dat zowel de mens Kwast als zijn werk voor mij steeds een voorbeeld zullen zijn.

Natuurlijk zal de inhoud van de atlas voortdurend veranderingen moeten ondergaan, opdat dit werk zal kunnen blijven beantwoorden aan de hoge eisen, die men er geleidelijk aan is gaan stellen, maar waaraan het ruimschoots heeft voldaan door de onverpoosde arbeid van zijn bewerkers en de schitterende technische prestaties van het Cartografisch Instituut van J. B. Wolters.

Terwijl bij de vorige druk o. a. de provinciekaarten van Nederland en het blad van de gouvernementen Suriname en Curaçao geheel werden vernieuwd, is thans in de eerste plaats bijzondere aandacht aan *Nederlandsch-Indië* besteed. De kaarten van *Java*, *Sumatra* en de *Groote Oost* zijn nieuw getekend. Die van de beide eerstgenoemde eilanden behielden ongeveer de oude indeling; alleen is het aantal bijkaarten met één vermeerderd, doordat de bevolkingsdichtheid en de talen afzonderlijk zijn aangegeven. Op de kaart van het *Cultuurgebied van de residentie Oostkust van Sumatra* zijn nu ook de oliepalm- en vezelondernemingen aangeduid. Het halve blad van Borneo en Celebes is uitgebreid tot een geheel blad, waardoor het mogelijk werd het nieuwe gouvernement de *Groote Oost in zijn geheel* voor te stellen.

Verder zijn als zwartdrukken nog gegeven:

a. een kaart van de *Vorstenlanden van Java*, waarop de gebieden der vier zelfbesturen en de indeling in twee gouvernementen zijn weergegeven,

b. een *missiekaart* en een *zendingskaart van Ned.-Indië*, waarop uit de kringen van het confessioneel onderwijs herhaaldelijk is aangedrongen,

c. volkenkaarten van Sumatra, Borneo en Celebes, waarnaar reeds vaak was gevraagd en die in een behoefte zullen kunnen voorzien na de laatste wijziging in het programma van de H. B. S.

Van de verdere vernieuwingen noem ik hier slechts de volgende:

1. Op *blad 1* werden, behalve de kaart van bevolkingsdichtheid, de halfrondenkaarten nieuw getekend. Daarbij kon geprofiteerd worden van de nieuwe dieptemetingen in de oceanen, terwijl de hoogteschaal nu geheel aansluit bij die van de andere kaarten in de atlas.

2. Op *blad 2* werden de beide kaarten van de isobaren en winden onder leiding van Prof. Dr. E. VAN EVERDINGEN, met hulp van Drs. K. L. POSTMA voor het vervaardigen der schetskaarten, vernieuwd, zodat gebruik gemaakt kon worden van de vele gegevens, die door het Kon. Ned. Meteorologisch Instituut zijn verzameld. Door de continenten een afzonderlijke tint te geven zijn de kaarten bovendien beter leesbaar geworden.

3. *Blad 4a* bestaat nu uit vijf kaarten in plaats van twee, zodat nu *alle diensten* van de K. L. M. en de K. N. I. L. M. zijn opgenomen.

4. Omdat het Rijkswegenplan *(blad 12a)* nog slechts gedeeltelijk is uitgevoerd, is tevens een nieuwe zwartdruk opgenomen, waarop de *hoofdverkeerswegen* van dit moment zijn aangegeven *(blad 11b)*.

5. Geheel nieuw is de zwartdruk van de bevolkingsdichtheid der Nederlandse gemeenten *(blad 16b)* volgens de laatste publicaties van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

6. In verband met de wijzigingen in de staatkundige indeling van Duitsland èn met de uitbreiding van dat rijk is de staatkundige kaart van dit land *(blad 20)* nieuw getekend. Daardoor was het tevens mogelijk het grootste deel van Polen, dat op de kaart van Oost-Europa in zijn geheel voorkomt, op grotere schaal te geven. Op de *bijkaart* is het belangrijke industriegebied om de *Ruhr* voorgesteld, dat op de hoofdkaart niet voldoende tot zijn recht komt.

7. Op *blad 22* is de economische kaart door een nieuwe vervangen.

8. Door de overeenkomst van München zijn de staatkundige verhoudingen in het Donaugebied en op het Balkan-Schiereiland geheel gewijzigd. Deze streken zijn thans op één kaart *(blad 26)* verenigd. Daardoor was het tevens mogelijk één volkenkaart van dit gebied te geven.

9. Op *blad 27* is de kaart van de Vesuvius naar gegevens van de Italiaanse topografische bladen geheel vernieuwd.

10. Op *blad 33* kwam ruimte vrij voor een kaartje van het *Zuidelijk Schiereiland van Celebes*, waaraan reeds lang behoefte was.

11. Reeds vele malen werd om een grotere kaart van *Midden-Amerika* verzocht. Daaraan is gevolg gegeven door het opnemen van een nieuwe kaart, die nu met de kaarten van de gouvernementen Suriname en Curaçao *blad 43* vormt.

In het bovenstaande zijn slechts de grote veranderingen aangeduid. Daarnaast werd elk blad nauwkeurig gecorrigeerd en zeer talrijk zijn de kleine wijzigingen, die steeds weer bij elke herdruk nodig blijken.

Ten slotte moeten hier enkelen der zeer velen genoemd worden, die door het uiten van wensen, het verstrekken van inlichtingen of het geven van voorlichting hebben medegewerkt aan de totstandkoming van deze druk: verschillende afdelingen van het *Koloniaal Instituut*, het *Zendingsbureau* te Oegstgeest, de *Missiebureau's* te Batavia en 's Gravenhage, het *Kon. Ned. Meteorologisch Instituut*, de *Bureau's voor Gemeentewerken*, o. a. van Rotterdam en Vlaardingen, de *Koninklijke Luchtvaart Maatschappij*, vele *Nederlandse Scheepvaartmaatschappijen*, de heren Prof. Dr. E. VAN EVERDINGEN, C. LEKKERKERKER, C. W. KESLER, Dr. PH. KUENEN, Ir. E. O. MARIOUW, Prof. Dr. VENING MEINESZ, Dr. A. J. PANNEKOEK, Mr. H. WILLEMSE en verschillende autoriteiten van de Waterstaat.

Van harte hoop ik, dat ook over deze druk op- en aanmerkingen mij niet zullen worden onthouden. Ik kan de verzekering geven, dat zij zeer ernstig zullen worden overwogen.

GRONINGEN, Juni 1939.

P. EIBERGEN.

4. KOLONIËN EN WERELDVERKEER. MENSENRASSEN. GODSDIENSTEN.

